

Practical significance of the results obtained. The research materials can be implemented in secondary education institutions during the study of Ukrainian literature in the 11th grade and serve as the basis for the development of textbooks, special courses and trainings for teachers. The results of the work can be useful for students of philological specialties in the process of preparing for pedagogical activity.

Conclusions and prospects for further scientific research. The features of the study of military prose and interactive teaching methods are analyzed. The analysis of textbooks on Ukrainian literature for the 11th grade, as well as methodological developments, demonstrates that the study of military prose requires an integrated and comprehensive approach. Traditional methods, focused on retelling and passive perception, cannot fully reveal the deep psychologism, moral dilemmas and historical authenticity of these works. Interactive teaching methods allow students to engage in active reflection on complex topics related to war, heroism, survival and losses.

Prospects for further research: we plan to develop methodological recommendations for the study of military literature in high school.

Key words: *military prose, interactive methods, secondary education institutions, literature lesson.*

УДК 374.7(474)(4)"20" + 37.015.3 + 378.14

Лариса Лук'янова

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
ORCID ID 0000-0002-0982-6162

Віктор Ващенко

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
ORCID ID 0009-0004-2980-7550
DOI 10.24139/2312-5993/2025.04/266-283

ЕКОСИСТЕМИ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У КРАЇНАХ БАЛТІЇ: ПОЛІТИКИ, ПРАКТИКИ Й ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У статті представлено результати комплексного аналізу освітніх політик і практик навчання дорослих у країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литва) на державному, інституційному та регіональному рівнях. На основі зібраних даних встановлено, що системи освіти дорослих у трьох країнах наближаються до гнучкої, цифрової та компетентісно орієнтованої моделі, у якій короткострокові програми (мікрокваліфікації) офіційно визнаються й інтегруються до національних рамок кваліфікацій. З'ясовано, що оновлення нормативно-правової бази у 2022–2025 роках сприяє зменшенню бар'єрів доступу, підтримує визнання результатів попереднього та неформального навчання (RPL/VNIL), а також забезпечує прозорість оцінювання досягнень. У ході дослідження виявлено, що поєднання традиційних форм із практико-орієнтованим, проектним (PBL) та змішаним навчанням підвищує відповідність освітніх програм вимогам ринку праці та сприяє зростанню залученості дорослого населення. Цифрові платформи відіграють системоутворювальну роль: в Естонії освітні результати фіксуються в базі ECTS та підкріплюються мікрокваліфікаціями (5–30 ECTS); у Латвії персоналізація досягається через індивідуальні навчальні рахунки (ILA) та платформу VIAA; у Литві масштабування доступу забезпечується за допомогою платформи KURSUK з електронною сертифікацією та системою «індивідуального навчального

бюджету». Активне впровадження технологій критичного мислення, аналітики навчання та модульного підходу сприяє формуванню когнітивної автономії дорослих, підвищенню гнучкості освітніх траєкторій, можливості безперервного навчання без втрати результатів і пришвидшеній перекваліфікації без відриву від роботи. Отримані результати засвідчують, що балтійська модель поєднує правові реформи, цифрову інфраструктуру та сучасні дидактичні підходи в цілісну «екосистему навчання впродовж життя», яка забезпечує стійкість, масштабованість і якість підготовки кадрів у регіоні. З огляду на результати дослідження, підхід країн Балтії може розглядатися як ефективний інструмент швидкого розвитку навичок, прозорого визнання результатів навчання та розширення участі дорослого населення в освіті.

Ключові слова: *освіта дорослих, країни Балтії, освітня політика, визнання результатів навчання, навчання впродовж життя, модульність, RPL/VNIL, освітні траєкторії.*

Постановна проблеми. У сучасних умовах цифрової трансформації, глобальної конкуренції та швидкої еволюції технологій освіта дорослих стає ключовим чинником соціально-економічного розвитку й забезпечення конкурентоспроможності людського капіталу. Безперервне навчання, що уможливорює осучаснення soft і hard skills, набуває стратегічного значення для збереження зайнятості, професійної адаптації та підвищення продуктивності праці. В означеному контексті концепція екосистеми навчання впродовж життя дедалі більш активно використовується для опису сучасних моделей освіти дорослих. Така екосистема є не лише сукупністю освітніх інституцій, а репрезентує цілісне середовище, в якому взаємодіють політики, цифрові платформи, механізми визнання результатів навчання, інструменти фінансування, а також індивідуальні освітні траєкторії. Вона забезпечує гнучкість, доступність і персоналізацію навчального процесу для дорослого населення.

Країни Балтії (Естонія, Латвія, Литва) демонструють особливо динамічний підхід до побудови такої екосистеми. У центрі уваги постають поєднання цифрової інфраструктури, оновлених законодавчих рамок і сучасних дидактичних практик, що сприяють швидкому реагуванню на запити ринку праці та розвитку компетенцій дорослих громадян. У цьому контексті актуальним є аналіз взаємодії між ключовими елементами системи освіти дорослих у регіоні, визначення ефективних практик та виявлення потенційних уроків для інших країн.

Отже актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення досвіду країн Балтії в організації сучасних форм освіти дорослих. Саме ці країни демонструють успішні приклади ефективною інтеграції європейських рекомендацій у власні національні політики, соціально-

економічні пріоритети, поєднуючи стратегічне державне управління з активним впровадженням інноваційних дидактичних технологій.

Водночас, незважаючи на спільність регіональних тенденцій, кожна з країн розробила унікальні механізми управління, фінансування та впровадження освітніх програм для дорослих, що потребує порівняльного аналізу, який дозволить виявити закономірності розвитку систем освіти дорослих досліджуваних країн, визначити ефективні інституційні практики та окреслити перспективи їх використання для удосконалення національної політики освіти дорослих у контексті європейської інтеграції та цифрової економіки.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження, присвячені системам освіти дорослих у країнах Балтії, мають фрагментарний характер і зосереджуються переважно у двох групах джерел: міжнародних (політико-нормативні документи ЄС) та національного рівня, які власне й стосуються особливостей організації освіти дорослих у кожній країні.

Міжнародні огляди показують, що технології, які активно застосовують у країнах Балтії, мають підтверджену результативність. Зокрема, дослідники зазначають, що змішане навчання дає стабільні переваги щодо залученості та результатів (Yu et al., 2022; Bruijn-Smolders & Prinsen, 2024). Тоді як проєктне навчання (PBL) підвищує мотивацію та сприяє перенесенню знань (Granado-Alcón et al., 2020; Zhang & Ma, 2023), а активне навчання загалом перевершує традиційне навчання (Kozanitis & Nenciovici, 2023). Дослідження стосовно практико-орієнтованого навчання підкреслюють його міждисциплінарність і технологічну гнучкість (Dillard et al., 2024; Duchatelet et al., 2023; Kang et al., 2022). Праці щодо критичного й трансформативного мислення пояснюють механізми формування когнітивної автономії дорослих (Wolff et al., 2022; Yu & Zin, 2023). Цифровізація освіти дорослих описується як основа персоналізації та швидкої перекваліфікації (Motorga, 2023; Singh, 2020). Додаткові огляди постпандемічних аудиторних практик підтримують доцільність гібридних форматів (Garzón-Díaz et al., 2024). Варто відзначити, що зазначені дослідження підкреслюють важливість проведення аналізу, як у країнах Балтії правові та цифрові рішення узгоджуються з ефективними освітніми технологіями й разом вибудовують цілісну екосистему навчання впродовж життя.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу освітніх політик і ефективних практик дорослих у країнах Балтії (Естонія, Латвія, Литва)

зادля виявлення спільних тенденцій та інституційних особливостей систем освіти дорослих означених країн. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати сучасні нормативно-правові засади навчання дорослих у країнах Балтії; визначити інституційні інструменти реалізації політики навчання дорослих; охарактеризувати основні дидактичні технології систем освіти дорослих.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, компаративний і системно-структурний підходи, узагальнення, а також контент-аналіз нормативних актів і стратегічних документів.

Виклад основного матеріалу. Впродовж останніх років країни Балтії демонструють стале оновлення змісту, форм і технологій навчання дорослих. Аналіз сучасних досліджень показує, що освітні політики цих країн орієнтовані на гнучкі, компетентнісні та цифрові моделі навчання, які забезпечують узгодження освітніх результатів з вимогами ринку праці (OECD, 2023; Європейська Комісія, 2022). У структурі освітніх практик простежується поєднання традиційних педагогічних форм і новітніх дидактичних технологій, що відповідає принципам безперервного професійного розвитку дорослих. Проаналізуємо особливості складових систем освіти дорослих країн Балтії.

Правові засади освіти дорослих у країнах Балтії

Компаративний аналіз свідчить, що системи освіти дорослих у країнах Балтії функціонують у спільній логіці цифрової трансформації, де кожна з технологій виконує певну роль у побудові «екосистеми навчання впродовж життя». Результатом є узгоджена модель освіти дорослих досліджуваних країн, яка інституційно поєднує стандарти ЄС із національними економічними цілями, забезпечуючи сумісність інструментів і практик.

У 2022–2025 рр. країни Балтії здійснили системне оновлення правових засад освіти дорослих, спрямоване на інтеграцію принципів гнучкості, цифровізації та компетентнісного підходу в межах європейського простору навчання впродовж життя. Проведений порівняльний аналіз свідчить, що держави – Естонія, Латвія та Литва – гармонізують свої нормативно-правові акти з Рекомендацією Ради ЄС «Про мікрокваліфікації для навчання впродовж життя» (2022), водночас демонструючи національні відмінності в механізмах імплементації (див. табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правові акти та реформи у сфері навчання дорослих у країнах Балтії

Країна	Рік / період	Нормативно-правовий акт / реформа	Предмет правового регулювання (ключові положення)	Статус	Часові межі набрання чинності / імплементації
Естонія	2025	Поправки до Закону про освіту дорослих	Правова рамка мікрокваліфікацій (5–30 ECTS); обов'язкове внесення результатів навчання до національної інформаційної системи EHIS ; уніфікація вимог до професійної компетентності викладачів у сфері освіти дорослих	Закон ухвалено парламентом та оприлюднено в Riigi Teataja	Частина норм – з 01.04.2025 ; положення щодо мікрокваліфікацій – з 01.09.2025 ; перехідний період для підтвердження компетентностей викладачів – до 01.01.2026
	2024→2025	Законодавчий пакет з оновлення підсистеми освіти дорослих	Нормування понять <i>micro-qualifications / micro-degrees</i> ; вимоги до провай-дерів, до сертифікації результатів навчання; інтеграція з процедурами RPL/VNIL	Проект Уряду 2024 р. завершено прийняттям Акта 15.01.2025	Уведення норм – поетапно: 01.04.2025 та 01.09.2025
	2023	Реформа системи професійних кваліфікацій	Підхід, орієнтований на навички (skills-based); розбудова цифро-вих сервісів для опису, оцінювання та прогнозування навичок	Системна реформа з поетапною імплементацією	2023–2025 (завершення аналітичного середовища – до кінця 2025 р.)
	2022	Підготовчі поправки щодо мікрокваліфікацій	Визначення обсягу і якості програм; + процедури визнання результатів попереднього навчання (RPL/VNIL)	Підготовчий етап завершено ухваленням Акта 2025 р.	Див. чинні дати 2025 р.
Латвія	2025	Індивідуальні навчальні рахунки (ILA) та національна	Персоналізовані цифрові облікові записи для дорослих; доступ до програм VET та ЗВО;	Платформу запущено 12.2024 ; перший	Приймання заяв першої хвилі – до 30.04.2025 ;

		платформа навичок (VIAA)	визнання компетентностей, здобутих у не- /інформальній освіті; моделі співфінансування	раунд набору реалізовано у 2025 р.	подальші цикли – за програмою 2025–2026
	2024	PIAAC (Програма міжнародного оцінювання компетентностей дорослих)	Нац. результати ОЕСР щодо грамотності, числових навичок та адаптивного вирішення проблем дорослих; осучаснення програм розвитку компетентностей	Дані оприлюднено 10.12.2024 ; методичний посібник для аналізу – 03.2025	Використовується для дизайнування курсів 2025–2029 .
	2023	Єдина процедура вступу до професійних програм; модернізація змісту VET	Уніфікація правил добору/переведення; запуск цифрової платформи кваліфікацій; розроблення > 500 модулів (пріоритет – STEM)	Регламент чинний; змістова модернізація триває	2023–2029 (етапність, фінансування ЄС).
Литва	2024	Оновлена державна процедура визнання іноземних професійних кваліфікацій	Єдина національна процедура визнання VET-кваліфікацій для працевлаштування та продовження навчання	Норми оновлено 12.06.2024 ; чинні	З 12.06.2024 (безперервна дія).
	2023	Система ILA (платформа KURSUOK)	«Індивідуальний навчальний бюджет» до €500 на пріоритетні напрями (\cong 50 % е-компетентності); єдиний доступ до коротких програм із е-сертифікацією результатів	Запуск з 12.2023 ; урядова комунікація – 01.2024 ; у сталому функціонуванні	Постійна дія з 12.2023 (цикли державного фінансування).

Джерело: складено автором на основі джерел: (Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, 2023; Estonian Ministry of Education and Research, 2023–2025; Eurydice, 2024; OECD, 2024; Ministry of Education, Science and Sport of Lithuania, 2024; Riigi Teataja, 2025; State Education Development Agency [VIAA], 2025; CEDEFOP, 2025).

Наприклад, Естонія має одну з найбільш сформованих моделей правового регулювання освіти дорослих, центральним елементом якої є поправки до Закону про освіту дорослих (2025), який унормував поняття мікрокваліфікації, визначив їх обсяг (5–30 ECTS) і порядок сертифікації через національну систему EHIS. Водночас документ закріпив вимоги до компетентності педагогів, які здійснюють навчання дорослих, що є ключовим кроком у професіоналізації андрагогічного корпусу. На відміну від попередніх актів, нова редакція закону забезпечує інтеграцію результатів неформального навчання (RPL/VNIL) у формальну систему кваліфікацій. Ці зміни створюють підґрунтя для формування в Естонії компетентнісно орієнтованої освітньої екосистеми, де мікрокваліфікації визнаються складовою національної рамки кваліфікацій.

Латвійська освітня політика зосереджена на цифровізації інфраструктури, що сприяє стандартизації процесів, інтеграції даних і розширенню можливостей безперервного навчання. Відповідно до Національної програми освіти дорослих, у 2025 р. запроваджено систему індивідуальних навчальних рахунків (ILA) та платформу управління навичками VIAA. Правові норми цієї ініціативи створюють механізм персоналізованого доступу до освітніх програм, що фінансуються за змішаним принципом (модель змішаного фінансування, що поєднує бюджетні асигнування та співфінансування з боку учасників). Таке рішення сприяє підвищенню прозорості, автономності та мобільності дорослого здобувача освіти. Паралельно модернізовано нормативну базу професійної освіти (VET) – ухвалено урядовий Регламент № 220 (2023 р.), який уніфікує процедури вступу, переведення та визнання кваліфікацій, що є важливим для стандартизації VET-сектора.

Литва у 2023–2024 рр. реформувала правову архітектуру освіти дорослих у двох напрямках: по-перше, було створено національну цифрову платформу KURSUOK із механізмом фінансування навчання через «індивідуальний навчальний бюджет» (до €500 на здобувача), що гарантує рівний доступ до коротких освітніх програм; по-друге, оновлено державну процедуру визнання іноземних професійних кваліфікацій, що підвищує відкритість національного ринку праці та забезпечує відповідність принципам Європейського простору кваліфікацій (EQF).

Таким чином, еволюція нормативно-правових засад освіти дорослих країн Балтії засвідчує зсув від централізованих моделей державного замовлення до гнучких цифрових рамок, що ґрунтуються на персоналізованих освітніх траєкторіях, модульності та взаємному визнанні результатів навчання (зокрема й з урахуванням попереднього досвіду та неформального навчання). Така трансформація корелює з актуальними підходами політики навчання дорослих ЄС, де акцент робиться на відкритості доступу, мобільності здобувачів і компетентнісній парадигмі.

Технології навчання дорослих у країнах Балтії.

Традиційне навчання у країнах Балтії, за спостереженнями Е. Гарсон-Діас та ін. (2024), зберігає значення як базовий організаційний формат для підвищення кваліфікації, так і короткострокових курсів. Його сутність полягає у структурованій передачі знань із домінуванням ролі викладача, стандартизованих матеріалів і чіткої системи оцінювання. Водночас цей тип навчання набув гібридного характеру, наприклад, у Латвії модульні курси системи ILA (Individual Learning Account – це «індивідуальний навчальний рахунок») реалізуються у змішаному форматі: очні семінари та практикуми доповнюються асинхронними модулями в LMS (відеолекції, тести, форуми) й, за потреби, синхронними консультаційними вебінарами, а в Литві базові програми KURSUOK інтегрують очне та дистанційне викладання з електронною сертифікацією. Це відображає тенденцію до збереження класичної структури викладання з одночасною діджиталізацією процесу.

Практико-орієнтоване навчання розглядається як фундаментальна технологія андрагогіки, орієнтована на навчання через дію та рефлексію. Науковці К. Ділард, С. Сіско та Дж. Коллінз (2024) підкреслюють міждисциплінарність і технологічну адаптивність цієї моделі, а Д. Дюшатле та ін. (2023) акцентують на її соціально-когнітивному потенціалі для розвитку критичного мислення. У практиці країн Балтії практико-орієнтоване навчання реалізується через робочі проекти «Green Measure» та «Just Transition» в Естонії, партнерські програми VET у Латвії та практичні симуляції у KURSUOK у Литві, де дані підходи сприяють підвищенню адаптивності дорослих до нових професійних ролей.

Проектне навчання (далі – PBL) є ще однією провідною технологією розвитку критичних і комунікативних навичок. Згідно з

мета-аналізом Л. Чжан і Я. Ма (2023), PBL істотно підвищує мотивацію та рівень пізнавальної активності дорослих. У країнах Балтії ця технологія застосовується переважно в STEM-модулях (Латвія), екологічних та інноваційних проєктах VET (Естонія) і мікропроєктах у цифрових курсах KURSUOK (Литва), що свідчить про інтеграцію PBL у державні освітні стратегії сталого розвитку.

Змішане навчання виступає універсальною формою для дорослих з високим рівнем зайнятості. Ю Цз. та інші (2022) доводять його помірний позитивний ефект порівняно з традиційним навчанням, зокрема щодо залученості та успішності здобувачів освіти. М. Бруїн-Смолдерс та Ф. Прінсен (2024) розглядають його як дидактичну систему, що забезпечує баланс між роботою і навчанням. Для країн Балтії це один із базових форматів: у Естонії мікрокваліфікації реалізуються у змішаному форматі; у Латвії ILA-платформа підтримує дистанційні модулі; у Литві KURSUOK надає онлайн-курси з електронною сертифікацією.

Технологія критичного мислення та трансформативного навчання забезпечує когнітивну автономію дорослих, формує здатність до рефлексивного аналізу та зміни переконань. Л. Ю та З. Зін (2023) трактують технологію критичного мислення як когнітивну стратегію розвитку аргументованого судження, що реалізується через аналіз проблемних ситуацій, побудову аргументів та оцінювання альтернативних рішень. Волф Л.-А. та ін. (2022) розглядають її як процес глибокої інтелектуально-емоційної трансформації, під час якого дорослий здобувач освіти переосмислює власні переконання, досвід і ціннісні орієнтири. У країнах Балтії такі підходи активно впроваджуються у мікрокваліфікаціях Естонії, аналітичних програмах PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies – Програма міжнародного оцінювання компетентностей дорослих (ОЕСР)) у Латвії та курсах з розвитку грамотності у роботі з даними у Литві.

Слід підкреслити, що **ІКТ-технології та мікрокваліфікації** стали головним трендом 2022–2025 рр. За визначенням ОЕСР (2023) та Європейської Комісії (2022), мікрокваліфікації є «механізмом коротких форм навчання, спрямованим на визнання конкретних компетентностей і їхнє інтегрування до національних рамок кваліфікацій». М. Моторга (2023) та Дж. Сінгх (2020) наголошують, що цифрова трансформація в освіті дорослих забезпечує персоналізацію, швидке підвищення кваліфікації та прямий зв'язок із ринком праці. В

Естонії ця технологія імплементована через Закон про освіту дорослих (2025), у Латвії – через ILA та VIAA-платформи, а в Литві – через KURSUOK з електронними ваучерами й сертифікацією (див. табл. 2).

Таблиця 2

Технології навчання дорослих: сучасні наукові трактування, ознаки та застосування у країнах Балтії

Технологія	Наукове визначення (з посиланнями)	Основні ознаки (характеристики)	Застосування у країнах Балтії (EE, LV, LT)
Традиційне навчання	Це організований, структурований процес передачі знань у межах формальної програми, що передбачає домінування викладацької ролі, стандартизовані матеріали й контрольоване оцінювання результатів. Характерна інтеграція цифрових інструментів, але збереженням ієрархічної структури викладання	Структурованість; чітка логіка подання матеріалу; контрольоване оцінювання; інтеграція елементів цифрової підтримки	EE – державні короткострокові курси з аудиторними модулями; LV – VET-програми в системі ILA; LT – базові курси «KURSUOK» із сертифікацією
Практико-орієнтоване	Це процес набуття знань через безпосередню участь у діях, їх осмислення та застосування отриманого досвіду в нових контекстах. Притаманна технологічна та міждисциплінарна природа	Циклічність (досвід → рефлексія → узагальнення → застосування); реальні кейси; практичне занурення; менторинг, рефлексивний супровід	EE – робочі проекти «Green measure» та «Just Transition»; LV – партнерські програми VET із підприємствами; LT – практичні симуляції у KURSUOK
Проектне навчання	Особистісно-центрований метод, в якому навчання відбувається через виконання реальних або симульованих проєктів, що вимагають дослідження, співпраці й представлення кінцевого продукту. Має позитивний вплив на розвиток критичного мислення й мотивації дорослих	Проблемно-орієнтований підхід; командна робота; інтеграція знань; створення реального продукту; міждисциплінарність	EE – екопроєкти в VET і мікрокваліфікаціях; LV – STEM-модулі з проєктними завданнями; LT – короткі цифрові мікропроєкти у KURSUOK
Змішане навчання	Цілеспрямована інтеграція очного й дистанційного компонентів у межах єдиної педагогічної моделі, що забезпечує гнучкість, автономію та персоналізацію навчання дорослих	Поєднання очного та онлайн-форматів; синхронні й асинхронні модулі; LMS-платформи; аналітика навчання; персоналізація темпів	EE – мікрокваліфікації (5–30 ECTS) у змішаному форматі; LV – ILA/VIAA із гібридними курсами; LT – онлайн-курси KURSUOK з е-сертифікацією
Технологія критичного мислення навчання	Технологія, спрямована на розвиток здатності дорослих аналізувати власні переконання, здійснювати рефлексію та переглядати рамки мислення через критично орієнтовані завдання	Рефлексивні есе, дебати, кейси, портфоліо доказів, самооцінювання; формування критичної автономії мислення	EE – модулі критичного аналізу даних у мікрокваліфікаціях; LV – аналітичні тренінги в рамках PIAAC; LT – курси «Data Literacy» «Decision Making»

ІКТ-технології та мікрокваліфікації	ЄС визначає їх як «механізм визнання коротких форм навчання з єдиними стандартами якості» Реалізуються через мікрокурси, онлайн-платформи, мікрокваліфікації та цифрову сертифікацію, які підвищують доступність і релевантність навчання.	Мікромодулі 5–30 ECTS; прозорі результати; QA/акредитація; RPL/VNIL; електронна сертифікація; гнучке накопичення компетентностей	EE – EHIS + мікрокваліфікації (з 01.09.2025); LV – IIA/VIAA плат-форма (2024–2025); LT – «індивідуальний навчальний бюджет» €500 та е-сертифікація у KURSUK
-------------------------------------	--	--	---

Примітки: EHIS – національна інформаційна система освіти Естонії; VET – професійна освіта і навчання; ЗВО – заклади вищої освіти; RPL/VNIL – визнання результатів попереднього/неформального та інформального навчання; IIA – індивідуальні навчальні рахунки; EE – Естонія, LV – Латвія, LT – Литва.

Джерело: складено автором на основі джерел: (Garzón-Díaz et al., 2024; Kozanitis & Nenciovici, 2022; Dillard et al., 2024; Duchatelet et al., 2023; Kang et al., 2022; Zhang & Ma, 2023; Granada-Alcón et al., 2020; Yu et al., 2022; Bruijn-Smolers & Prinsen, 2024; Yu & Zin, 2023; Wolff et al., 2022; OECD, 2023; European Commission, 2022; Morga, 2023; Riigi Teataja, 2025; State Education Development Agency [VIAA], 2024; Ministry of Education, Science and Sport of Lithuania, 2024).

Інституційні механізми реалізації освітніх політик освіти дорослих у країнах Балтії

Проведений аналіз показав, що країни Балтії використовують мультиінструментальний підхід, який поєднує традиційні форми державного фінансування з інноваційними цифровими платформами, забезпечуючи комплексне застосування технологій – від практико-орієнтованого й проєктного навчання до змішаного та ІКТ-орієнтованого.

В Естонії реалізація державного замовлення на професійне навчання дорослих (2025–2026 рр.) відбувається через мережу 37 провайдерів (VET-заклади, університети, прикладні ЗВО), що охоплює понад 26 тис. учасників. Цей механізм базується на практичному підході, коли навчання організовується у формі практичних і проєктних завдань, з орієнтацією на «зелені» компетентності, цифрові навички та адаптивність до ринку праці. Водночас мікрокваліфікації, впроваджені з 2025 р., поєднують технології змішаного та онлайн-навчання з індивідуальними траєкторіями, що забезпечує можливість швидкого перепрофілювання та підвищення кваліфікації без відриву від роботи.

У Латвії ключовими інструментами є платформа VIAA та система IIA, що реалізують технології змішаного, дистанційного та модульного навчання. Ці інструменти ґрунтуються на принципах індивідуалізації освітнього досвіду й самоспрямованості дорослого здобувача. Підтримка процедур RPL/VNIL у межах IIA дає змогу враховувати результати попереднього досвіду, що наближує латвійську модель до європейських андрагогічних стандартів. Паралельна модернізація

змісту VET (2023–2029 рр.) посилює зв'язок між освітою та реальним сектором економіки через проєктно-практичні підходи (PBL/WBL), що забезпечують розвиток професійної рефлексії та критичного мислення.

У таблиці 3 відображено інституційні механізми реалізації освітніх політик та їхню кореляцію з дидактичними технологіями навчання дорослих.

Литовська система KURSUOK (з 12.2023 р.) є зразком цифрової освітньої екосистеми, у якій об'єднано інструменти фінансової підтримки, електронної сертифікації та дистанційного навчання. Технологічна платформа реалізує принципи змішаного навчання, орієнтованого на розвиток цифрової грамотності, аналітичного мислення та міждисциплінарних навичок, яка також інтегрує інструменти оцінювання результатів неформального навчання, що підвищує ефективність процесу визнання кваліфікацій.

Порівняльний аналіз засвідчив, що у досліджуваних країнах Балтії відбувається цілісна інтеграція дидактичних технологій із державними політиками. Естонія робить акцент на експерієнційному і змішаному навчанні з фокусом на якості та стандартизації; Латвія – на модульності та цифровій гнучкості через механізми ILA/VIAA; Литва – на масштабуванні участі завдяки поєднанню фінансової підтримки та е-сертифікації результатів навчання. Узгодженість правових реформ, цифрових платформ і сучасних педагогічних підходів трансформує класичну модель освіти дорослих у інноваційну систему андрагогічного управління, де інституційні інструменти взаємодоповнюють один одного й формують стійке середовище розвитку людського капіталу.

Висновки. Проведене дослідження дозволило виявити, що системи освіти дорослих у країнах Балтії трансформуються у цілісні екосистеми навчання впродовж життя, де поєднуються стратегічні політики, сучасні дидактичні практики та цифрові інструменти. Естонія, Латвія та Литва демонструють різні моделі реалізації, однак усі вони ґрунтуються на спільних європейських принципах: гнучкості, компетентнісній орієнтації, доступності та безперервності навчання.

Таблиця 3

Інструменти впровадження та їх кореляція з технологіями навчання дорослих у країнах Балтії

Країна/ період	Інструмент / програма	Цільові групи	Інституційні виконавці/провайдери	Фінансування	Очікувані результати	Відповідність технологіям навчання дорослих
Естонія 2025–2026	Держ. замовлення на роботоорієнтоване навчання дорослих	Особи віком 50+; дорослі без або з неповною середньою освітою; мешканці регіону Ida-Viru	37 провай-дерів (заклади VET, прикладні ЗВО, університети); формати: очно/дистанційно/змішано	ЄС: ESF, RRF, Just Transition Fund; держбюджет (≈ €14,77 млн)	Понад 1 500 курсів; понад 26 000 учасників; посилення «зелених» та ІКТ-компетентності	Практико-орієнтоване, проєктне (PBL), змішане (BL); е-фіксація результатів у EHIS
Естонія 2025	Мікро кваліфікації як модульні освітні траєкторії	Дорослі слухачі; пед. працівники, тренери (стандарти компетентності)	ЗВО, заклади VET, ліцензійні провайдери; змішані/дистанційні формати	Державні кошти; інструменти ЄС	Персоналізовані маршрут; перезарахування результатів; забезпечення якості та сертифікації	Змішане /онлайн; 5–30 ECTS; процедури RPL/VNIL; реєстрація в EHIS
Латвія 2025	Індивідуальні нав. рахунки (ILA), національна платформи VIAA	Зайняті, самозайняті вік 18+; пріоритет: низький рівень освіти, особи 50+, іноземці; особи з міжнародним захистом	14 закладів; 64 програми; формати: очно / дистанційно / змішано	ESF+, держбюджет; співплата: 10 % (VET-модулі), 30 % (курси / модулі ЗВО)	Доступ до 46 модулів VET і 18 курсів/модулів ЗВО; індивідуалізація траєкторій та мобільність провайдерів	ІКТ-платформа; змішане навчання; підтримка RPL/VNIL; модульність і короткі цикли навчання

Латвія 2023–2029	Модернізація змісту VET та єдина процедура вступу	Дорослі слухачі та здобувачі VET	Нац. центр освіти; соціальні партнери; VET-школи; е_платформа кваліфікацій	Кошти ЄС (орієнтовно €10,3 млн на змістовий блок) + нац. співфінансування	Розроблення 500+ модулів (здебільшого STEM); посилення WBL; зменшення фрагментації освітньої пропозиції	Проектне (PBL), практико-орієнтоване (WBL) навчання; е-ресурси; стандартизов. методики, оціночні інструменти
Литва з 12.2023	Система ILA (KURSUOK) із «індивідуальний навчальний бюджет» до €500	Дорослі 18–65 (працевлаштовані; особи з наявною кваліфікацією / вищою освітою)	Акредитовані провайдери; е-сертифікація результатів	Держ. бюджет; пріоритет: > 50% на е-компетентності	Масштабне залучення дорослих; розвиток е-, мовних, математ, інженерних, мета-компетентностей	Онлайн/змішане; мікрокурси; персоналізовані траєкторії; е-портфоліо результатів навчання
Литва з 06.2024	Держ. процедура визнання іноземних проф. кваліф.	Особи, які здобули проф. кваліфікації за кордоном (громадяни Литви, іноземці, особи з міжнародним захистом)	Уповноважені органи визнання; заклади VET і ЗВО	Державне фінансування	Спрощення продовження навчання та працевлаштування; зниження адміністративних бар'єрів мобільності	Підтримка RPL/VNIL; інтеграція до індивідуальних освітніх траєкторій і мікрокваліфікацій

Джерело: складено автором на основі джерел: (Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia, 2023; Estonian Ministry of Education and Research, 2023–2025; Eurydice, 2024; OECD, 2024; Ministry of Education, Science and Sport of Lithuania, 2024; Riigi Teataja, 2025; State Education Development Agency [VIAA], 2025; CEDEFOP, 2025)

Ключовими характеристиками цих екосистем, що найбільшою мірою візуалізують їх сутність, є:

– інтеграція мікрокваліфікацій до національних рамок кваліфікацій з визнанням результатів попереднього та неформального навчання (RPL/VNIL);

– цифровізація інфраструктури освіти дорослих через національні платформи (EHIS, VİAA, KURSUOK), які забезпечують персоналізований доступ, електронну сертифікацію та облік результатів; розмаїття освітніх технологій, зокрема: змішане навчання, практико-орієнтовані й проєктні підходи, а також технології критичного та трансформативного мислення;

– інституційна мультиструктурність, зокрема взаємодія державних, регіональних та приватних провайдерів у межах єдиної е-керованої системи;

– фінансові інструменти підтримки, що дозволяють масштабувати участь дорослого населення без соціальних бар'єрів (наприклад, «індивідуальні навчальні бюджети» у Литві).

Таким чином, балтійські країни формують інноваційні моделі екосистемної організації освіти дорослих, де цифрові трансформації не лише доповнюють, а й перебудовують логіку взаємодії між учасниками освітнього процесу. Це створює сприятливі умови для розвитку когнітивної автономії, мобільності, перекваліфікації та соціального включення дорослих.

Отримані результати мають значне практичне значення й можуть бути використані для удосконалення національної політики освіти дорослих в Україні, створення цифрових платформ, систем мікрокваліфікацій та механізмів визнання результатів неформального навчання у контексті європейської інтеграції та переходу до цифрової економіки.

Сформульовані висновки можуть стати основою для подальших наукових досліджень, спрямованих на оцінку ефективності цифрових інструментів, інституційної взаємодії та соціально-економічного впливу освіти дорослих у контексті європейської інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

Bruijn-Smolders, M., & Prinsen, F. (2024). Effective student engagement with blended learning: A systematic review. *Heliyon*, 10, e39439. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39439>

- Cabinet of Ministers of the Republic of Latvia. (2023). *Cabinet Regulation No. 220: Regulations on admission procedures in professional education programmes*. <https://www.vestnesis.lv/>
- CEDEFOP. (2025). *National adult learning programmes: Estonia, Latvia, Lithuania*. <https://www.cedefop.europa.eu/en>
- Dillard, C., Sisco, S., & Collins, J. (2024). Expanding Experiential Learning in Contemporary Adult Education: Embracing Technology, Interdisciplinarity, and Cultural Responsiveness. *New Directions for Adult and Continuing Education*. 2024. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/ace.20539>
- Duchatelet, D., Cornelissen, M., & Volman, M. (2023). Features of Experiential Learning Environments in Relation to Generic Learning Outcomes in Higher Education: A Scoping Review. *Journal of Experiential Education*. 47. 400-423. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10538259231211537?icid=int.sj-abstract.citing-articles.2>
- Estonian Ministry of Education and Research. (2023–2025). *Reform of the professional qualifications system*. <https://www.hm.ee/en>
- European Commission. (2022). *Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability (C 243/02, 16 June 2022)*. Official Journal of the European Union. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(02))
- Eurydice. (2024–2025). *Estonia: Adult education and training reforms*. Eurydice – European Education Information Network. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/estonia/41-organisation>
- Eurydice. (2024). *Lithuania: Recognition of foreign professional qualifications update*. Eurydice – European Education Information Network. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/lithuania/organisation-center-based-ecec>
- Garzón-Díaz, E., Villamil-Duarte, C., Velasco-Forero, S., & Herrera-Jacobo, P. (2024). Post-pandemic face-to-face learning environments for undergraduate students: A scoping review protocol. *PLoS ONE* 19(11). <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0309932>
- Granado-Alcón, M. del, Gomez-Baya, D., Herrera-Gutiérrez, E., Vélez, M., Alonso, P., & Martínez-Frutos, M. (2020). Project-based learning and the acquisition of competencies and knowledge transfer in higher education. *Sustainability*, 12. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/23/10062>
- Kang J, Roestel NME and Girouard A (2022) Experiential Learning to Teach User Experience in Higher Education in Past 20 Years: A Scoping Review. *Front. Comput. Sci.* 4:812907. <https://www.frontiersin.org/journals/computer-science/articles/10.3389/fcomp.2022.812907/full>
- Kozanitis, A., & Nenciovici, L. (2023). Effect of Active Learning versus Traditional Lecturing on the Learning Achievement of College Students in Humanities and Social Sciences: A Meta-Analysis. *Higher Education*, 86, 1377-1394. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-022-00977-8>
- Ministry of Education, Science and Sport of Lithuania. (2024, January 23). *KURSUOK platform launch announcement*. <https://www.skaitmeninekoalicija.lt/en/about/members/ministry-education-science-and-sport-republic-lithuania>
- Ministry of Education, Science and Sport of Lithuania. (2024). *KURSUOK Programme: National Digital Learning Voucher System*. <https://kursuok.lt/en/about>

- Motorga, M. (2023). Digital transformation in adult education: Empowering global understanding and sustainable development. *Journal of Educational Sciences*, 48, 46–63. <https://doi.org/10.35923/JES.2023.2.04>
- OECD. (2023). *Micro-credentials for lifelong learning and employability*. Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/03/micro-credentials-for-lifelong-learning-and-employability_13dd81a9/9c4b7b68-en.pdf
- OECD. (2024). *Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC): Latvia country results 2024*. OECD Education GPS. <https://gpseducation.oecd.org/>
- Riigi Teataja (2025). *Adult Education Act: Amendments on micro-qualifications and continuing training*. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529062015007/consolide/current>
- Singh, J. (2020). Emerging trends in teaching and learning with ICT and barriers in ICT. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9, 719–721. <https://doi.org/10.35940/ijitee.F3920.049620>
- State Education Development Agency (VIAA). (2024). *Individual Learning Account (ILA) Platform: Implementation Guidelines 2024–2025*. <https://www.viaa.gov.lv/en/studies>
- State Education Development Agency (VIAA). (2025). *Individual learning accounts (ILA) implementation framework*. <https://fundit.fr/en/institutions/latvian-state-education-development-agency-viaa>
- Wolff, L.-A., Shephard, K., Belluigi, D. Z., Vega-Marcote, P., Rieckmann, M., Skarstein, F., & Cheah, S. L. (2022). Editorial: Transformative learning, teaching, and action in the most challenging times. *Frontiers in Education*, 7, 1041914. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1041914>
- Yu, L., & Zin, Z. M. (2023). The critical thinking-oriented adaptations of problem-based learning models: A systematic review. *Frontiers in Education*, 8, 1139987. <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2023.1139987/full>
- Yu, Z., Xu, W., & Sukjairungwattana, P. (2022). Meta-analyses of differences in blended and traditional learning outcomes and students' attitudes. *Frontiers in Psychology*, 13, 926947. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.926947>
- Zhang, L., & Ma, Y. (2023) A study of the impact of project-based learning on student learning effects: a meta-analysis study. *Front. Psychol.* <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1202728/full>

SUMMARY

Lukianova Larysa, Vashchenko Viktor. Adult education ecosystems in the baltic states: policies, practices, and digital transformations.

The article presents the results of a comprehensive analysis of adult education policies and practices in the Baltic States (Estonia, Latvia, Lithuania) at the national, institutional, and regional levels. Based on the collected data, it is established that the adult education systems in the three countries are converging toward a flexible, digital, and competence-oriented model, in which short-term programs (micro-credentials) are officially recognized and integrated into national qualification frameworks. It has been revealed that the renewal of the regulatory framework in 2022–2025 contributes to

reducing access barriers, supports the recognition of prior and non-formal learning outcomes (RPL/VNIL), and ensures transparency in assessment procedures.

The study shows that the combination of traditional formats with practice-oriented, project-based (PBL), and blended learning enhances the alignment of educational programs with labor market demands and increases adult participation. Digital platforms play a system-forming role: in Estonia, learning outcomes are recorded in the EHS database and supported by micro-credentials (5–30 ECTS); in Latvia, personalization is achieved through Individual Learning Accounts (ILA) and the VIAA platform; in Lithuania, access is scaled via the KURSUK platform with e-certification and an “individual learning budget” system.

The active implementation of critical thinking technologies, learning analytics, and modular approaches contributes to the development of cognitive autonomy, increases the flexibility of learning pathways, enables seamless lifelong learning, and accelerates upskilling and reskilling without interrupting employment. The findings indicate that the Baltic model integrates legal reforms, digital infrastructure, and modern didactic approaches into a coherent «lifelong learning ecosystem» that ensures resilience, scalability, and high-quality workforce development in the region. Based on the research results, the Baltic approach can be considered an effective tool for rapid skills development, transparent recognition of learning outcomes, and broader adult participation in education.

Key words: *adult education, Baltic States, education policy, recognition of learning outcomes, lifelong learning, modularity, RPL/VNIL, learning pathways.*

Антон Міщук

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID 0000-0002-4668-1185

DOI 10.24139/2312-5993/2025.04/283-291

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Розвиток сучасного суспільства, виражений у загальній цифровізації усіх аспектах життєдіяльності людини, передбачає зміну освітнього ландшафту, спрямовану на перенесення багатьох видів освітньої діяльності в глобальну мережу Інтернет. З урахуванням соціальних умов, сучасний конкурентоспроможний фахівець повинен володіти певним рівнем цифрової компетентності.

Аналіз наукових робіт у галузі цифрової компетентності засвідчив, що це явище є маловивченим. У представленій статті, автором пропонується уточнення терміну «цифрова компетентність» у порівнянні з терміном «інформаційно-комунікативна компетентність», а також описуються компоненти цифрової компетентності. Цифрова компетентність є особистісно-суб'єктивним надбанням, оскільки вона стає результатом саморозвитку здобувача освіти, синтезу його діяльнісного та особистого досвіду.

У статті висвітлено питання визначення ролі цифрової компетентності в процесі цифрової трансформації освіти, розглянуто проблему формування цифрової компетентності майбутнього педагога. Зазначено, що дана компетентність відіграє значну роль у професійному становленні педагога та розвитку його професійно-педагогічної культури.